

PER ASPERA AD ASTRA

A Pécsi Tudományegyetem művelődés- és egyetemtörténeti közleményei

2017/1–2

Per Aspera ad Astra

A Pécsi Tudományegyetem művelődés- és egyetemtörténeti közleményei
IV. évfolyam, 2017/1–2. szám

PER ASPERA AD ASTRA

A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM MŰVELŐDÉS- ÉS EGYETEMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEI

Megjelenik évente kétszer
IV. évfolyam, 2017/1–2. szám

FELELŐS KIADÓ:

Bódis József, a Pécsi Tudományegyetem rektora

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET:

Ambrusné Kéri Katalin, Font Márta, Jankovits László,
Kajtár István, Kaposi Zoltán, Lénárd László,
Monok István, Szögi László, Vonyó József

FŐSZERKESZTŐ:

F. Dárdai Ágnes

A SZÁMOT SZERKESZTETTE:

Polyák Petra

SZERKESZTŐSÉG:

Dezső Krisztina, Lengvári István, Méreg Martin, Molnár Dávid,
Pálmai Dóra, Polyák Petra, Schmelcz-Pohánka Éva, Szeberényi Gábor

LEKTOR:

Draskóczy István

Lővei Pál (Sándor Mária tanulmánya)

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Szilágyi Mariann

TÖRDELŐSZERKESZTŐ:

Acél Róbert

A SZERKESZTŐSÉG CÍME:

PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont – Történeti Gyűjtemények Osztálya

7621 Pécs, Szepesy Ignác utca 3.

+36-72/501-600/22651, 22675

adastra-szerkesztoseg@lib.pte.hu

<http://per-aspera.pte.hu>

A borítón dr. Strommer György ex librise látható.

ISSN 2064-6038

10.15170/PAAA.2017.04.01-02.

Tartalom

BESZÉDEK, KÖSZÖNTŐK

Vonyó József

Egy kiállítás tanulságai. A Mozaikok a pécsi felsőoktatás múltjából és jelenéből című kiállítás megnyitója..... 9

TANULMÁNYOK

Fedeles Tamás

Oktatási központ a Mecsek lábánál. Az első magyar egyetem történetének súlypontjai..... 14

G. Sándor Mária

A pécsi püspökvár (a középkori egyetem), az Aranyos Mária-kápolna és Vilmos püspök síremléke régészeti feltárásának és kutatásának eredményei..... 41

Haraszi Szabó Péter

Egy kódex és ami mögötte van – A középkori pécsi egyetem egy ismeretlen professzora?..... 65

Font Márta

A siker reménye és a kudarc okai. Egyetemalapítások a középkori Magyarországon..... 78

Petrovics István

Temesvári és „bánsági” diákok a középkori európai egyetemeken..... 103

Kelényi Borbála

A Bécsi Egyetem magyarországi diákjai a középkorban. Kiegészítő adatok: karok és fokozatszerzés..... 134

Pieter Dhondt

Egyetemtörténet-írás: több mint jubileumok története?..... 151

Szögi László

A magyarországi egyetemtörténet-írás eredményei és feladatai..... 166

MŰHELY

Boda Miklós

Jubileumtól jubileumig. Pécs középkori egyeteme az elmúlt fél évszázad írásainak tükrében..... 186

Schmelcz-Pohánka Éva

Egy legenda nyomában. A pécsi egyetemi hallgatók ereklyéje a mohácsi csatából..... 211

Tóthné Radó Cecília

Egy 15. századi pécsi prédikátor műveltsége..... 222

Oroszi Sándor

Megroppant pályái, töretlen emberi tartás. Töredékek egyetemünk néhai professzora, Abay (Neubauer) Gyula életéből és tudományos munkásságából..... 230

A középkori pécsi egyetem válogatott bibliográfiája. Összeállította: Kerekes Imre..... 243

VISSZAPILLANTÓ

Egy pécsi irodalmár, veteránolvasó és városrajongó visszaemlékezése. Interjú Nagy Imre professzorral..... 257

SZEMLE

Barabás Gábor

Késő középkori külföldi egyetemjárások. Magyar diákok két szomszédos kelet-közép-európai egyetemen..... 274

Polyák Petra

Egyetemi jubileumokon innen és túl..... 277

Sztana-Kovács Adrienn

Egyetemtörténet-írás másképp..... 282

Content

SPEECHES AND SALUTATIONS

József Vonyó

Lessons of an Exhibition. Opening of the 'Mosaics from the Past and the Present of Higher Education in Pécs' Exhibition 9

STUDIES

Tamás Fedeles

Educational Centre at the Feet of the Mecsek. Focal Points of the First Hungarian University's History..... 14

Mária Sándor

The Results of Archaeological Explorations and Research of the Bishop's Palace (medieval University), the Chapel of Aranyos-Mária and the Sepulchre of Vilmos, the Bishop of Pécs 41

Péter Haraszti Szabó

An Unknown Professor of the Medieval University of Pécs?..... 65

Márta Font

The Hope of Success and the Background of the Failure: Establishing Universities in Medieval Hungary 78

István Petrovics:

Students from Temesvár and Bánság in the Medieval European Universities 103

Borbála Kelényi

Students from the Medieval Hungarian Kingdom at the University of Vienna. Additional Data to their Studies: Faculties and Graduation 134

Dhondt Pieter

University History Writing: More than a History of Jubilees?..... 151

László Szögi

Results and Tasks of Hungarian University History..... 166

COMMUNICATIONS

Miklós Boda

„From Jubilee to Jubilee”. The Medieval University of Pécs in the Light of the Writings of the Last Half Century..... 186

Éva Schmelczér-Pohánka

On the Trail of a Legend. The Relic of the Pécs University Students from the Battle of Mohács..... 211

Cecília Tóthné Radó

The Intellect of a 15th-century Preacher from Pécs..... 222

Sándor Oroszi

Shattered Career, Unbroken Humanity. Fragments from the Late Professor of our University, Abay (Neubauer) Gyula’s Life and Scientific Work..... 230

Selected Bibliography of the Medieval University of Pécs. Compiled by Imre Kerekes..... 243

RETROSPECTIVE

Reminiscences of a Litterateur, Veteran Reader and City Enthusiast. Interview with Professor Imre Nagy..... 257

REVIEW

Gábor Barabás

Students in Foreign Universities in the Late Middle Ages. Hungarian Students at Two Neighbouring Central and Eastern European Universities..... 274

Petra Polyák

University Jubilees from Here and Beyond..... 277

Adrienn Sztana-Kovács

A Different Way of University History Writing..... 282

Kelényi Borbála¹

A Bécsi Egyetem magyarországi diákjai a középkorban Kiegészítő adatok: karok és fokozatszerzés²

Közismert, hogy a középkorban a Bécsi Egyetemen tanult a legtöbb magyarországi diák,³ és a kutató abban a szerencsés helyzetben van, hogy – amellett, hogy a 19–20. század fordulóján már többen foglalkoztak a témával – az 1365–1526 közötti diákok névsorát Tüskés Anna a közelmúltban kiadta. A kutatónő nélkülözhetetlen munkát végzett el az összesen 7 213 tanuló adatainak szisztematikus összegyűjtésével.⁴ Munkájához felhasználta a kiadott forrásokat, ti. az egyetem anyakönyveit, az *artes* fakultás fokozatszerzőinek 1416-ig kiadott első kötetét, az orvosi kar fokozatszerzési jegyzőkönyveit, a teológiai kar fennmaradt és kiadott iratait, valamint a 19–20. század fordulóján Schrauf Károly által kiadott *natio hungarica* iratait és az általa összegyűjtött magyarországi hallgatók névsorát, továbbá Fraknói Vilmos 19. század végi adattárát.⁵ Tüskés Anna igyekezett összegyűjteni az arra vonatkozó adatokat is, hogy az egyes hallgatók milyen kart vagy karokat látogattak és ott szereztek-e fokozatot. Munkájában összesen 843 diák esetében állapította meg a fakultást.⁶ Azonban a kötet kiadása óta eltelt időben újabb adattárak láttak napvilágot, amelyek segítségével adatai bővíthetők. Míg az *artes* fakultás fokozatszerzési jegyzékei korábban csak 1416-ig voltak elérhetőek, újabban kiadták 1555-ig.⁷ A jogi kar beiratkozási és fokozatszerzési jegyzékét a közelmúltban publikálták,⁸ az orvosi kar történetét és anyagait pedig Elisabeth Tuisl dolgozta fel legutóbb.⁹ Az új kiadványok lehetővé és indokolttá teszik a Bécsi Egyetem magyarországi hallgatóinak újabb kutatását.

A Bécsi Egyetem vizsgálata abból a szempontból is kiemelkedő jelentőségű, hogy milyen karokat részesítettek előnyben a diákok, mivel mind a négy fakultás (az alapítástól, 1365-től az *artes*, a jogi és az orvosi, majd az újraalapítástól, 1384-től a teológiai is) pápai engedéllyel működött.¹⁰ Az adatok abban a tekintetben különösen fontosak, hogy a magyarországi hallgatók körében második legnépszerűbb felsőoktatási intézményben,

1 A szerző az MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport (213TKI738) munkatársa.

2 Jelen tanulmány a szerző nagyobb munkájának első összefoglalása. A munka további célja a Bécsben fokozatot szerzett magyarországi hallgatók adattárának kiadása.

3 A külföldi egyetemjárás már a 12. század végétől megindult a Magyar Királyság területéről Nyugat- és Dél-Európába. A középkorban egyetemet végzett diákok szisztematikus gyűjtését Szögi László kezdte meg, eddig mintegy 12 500 adatot rendszerezve. Jelenlegi ismereteink szerint Bécsben tanult a legtöbb hazánkfi, és számuk a krakkói diákokkal együtt a magyarországi hallgatók több mint 90%-át adja. A középkori magyarországi peregrináció előzetes eredményeit lásd SZÖGI 2011. A két egyetem adattárát lásd TÜSKÉS 2008. 45–340.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI II. 2017. 77–471.

4 TÜSKÉS 2008. 45–340.

5 Matrikel I–III; Acta Facultatis Artium I, Acta Facultatis medicae I–III; Die Akten der Theologischen Fakultät; FRAKNÓI 1874; SCHRAUF 1892; SCHRAUF 1902.

6 TÜSKÉS 2008. 9.

7 A kiadvány csak elektronikus formában jelent meg. Acta Facultatis Artium II–IV.

8 Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät I–II.

9 TUISL 2014.

10 ASCHBACH I. 1865. 13–42.; KINK I. 1894. 2–12.; MÜHLBERGER 2001. 326–335.

a Krakkói Egyetemen szinte kizárólag csak a szabad művészetek karáról rendelkezünk adatokkal.¹¹

A téma részletes tárgyalása előtt érdemes összefoglalni, amit a középkorban (1526-ig) Bécsben tanuló magyarországi diákokról tudunk. Mint említettük, Tüskés Anna összesen 7 213 nevet gyűjtött össze. Szögi László 2011-es tanulmányában – 1525-ig (!) bezárólag – kicsit módosította ezt a képet, mivel 6 573 magyarországi hallgatóval számolt.¹² Jelen tanulmány szerzője a két adattárat összevetve és a legújabb forráskiadványokat is figyelembe véve 1526-ig 6 785-re teszi a Bécsben tanulók számát (1–2. grafikon).¹³

Az első magyarországi diák (*Johannes Tirlach de Septemcastris*) bécsi beiratkozásának pontos időpontja nem ismert, annyi azonban bizonyos, hogy legkésőbb 1368-ban matrikulált, ugyanis 1370-ben a Prágai Egyetemen már mint *baccalaureus Wyenensis* jelent meg.¹⁴ Ez azért is figyelemreméltó, mivel azt jelenti, hogy alig 3 évvel az intézmény megalapítása után már feltűnt az első, Magyar Királyság területéről származó hallgató. Ezt követően a következő év, amikor magyarországi hallgatók iratkoztak be a Bécsi Egyetemre, az 1377-es esztendő, ekkor azonban mindjárt 40 diák. A 14. század utolsó negyedében indult meg a magyarországi peregrináció a Bécsi Egyetemre, 1376–1400 között átlagosan évi 21,28 tanuló jelenlétével számolhatunk. Ebben az időszakban a Prágai Egyetem jelenthetett konkurenciát, amely ekkor élte virágkorát, évi átlagban 5,44 magyarországi diák jelenléte rekonstruálható,¹⁵ azonban ha figyelembe vesszük, hogy a becslések szerint tényleges számuk öt-hatszorosa lehetett a jelenleg ismert adatoknak, akkor a cseh egyetemen tanulók száma nagyobb, mint a bécsieké.¹⁶ Az 1400-as években gyors növekedésnek indult a hallgatók száma, a 15. század első negyedében évi átlagban 44,96, a második negyedében 59,40 magyarországi hazánkfi iratkozott be.

A Bécsi Egyetem a 15. század közepén volt a legnépszerűbb a magyarországiak körében, 1449-ben matrikuláltak a legtöbben (113 fő).¹⁷ Meg kell jegyezni, hogy a legtöbb diák összességében is ebben az időszakban tanult a Bécsi Egyetemen, a beiratkozók létszáma 1451-ben érte el tetőpontját (771 fő).¹⁸ Mindeközben a Prágai Egyetem látogatottsága az 1410-es évektől a Kutna Horai dekrétumok és a huszitizmus miatt lényegesen visszaesett,¹⁹ a Krakkói Egyetem népszerűsége pedig a 15. század közepétől jelentősen nőtt.²⁰

¹¹ KELÉNYI 2016a. 71–74.

¹² SZÖGI 2011. 18–19., 22. (4. sz. táblázat).

¹³ Megjegyzendő azonban, hogy ennél valamivel alacsonyabb lehetett a ténylegesen a középkori Magyarország területéről érkező hallgatók létszáma, ugyanis jó néhány helynév esetében (például Rosenberg) egyéb pontosító adatok (például egyházmegye) híján nehéz eldönteni a beiratkozó személy származását. A Tüskés- és Szögi-féle adattárak különbségének is ez az oka. Ennélfogva a további kutatások jelen tanulmány adatait is árnyalhatják. Fel kell hívunk a figyelmet arra is, hogy egyes esetekben a beiratkozás éveként feltüntetett évszám nem a tényleges matrikuláció idejét jelöli, hanem a legelső egyetemi előfordulás dátumát. A kutatás jelenlegi állása szerint ugyanis vannak olyan diákok, akiknek beiratkozása nem ismert, csak fokozatszerzése.

¹⁴ TÜSKÉS 2008. 20., 45. (Nr1); HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI II. 2017. 44. (Nr8).

¹⁵ HARASZTI SZABÓ 2016a. 26–29.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI II. 2017. 11–12.

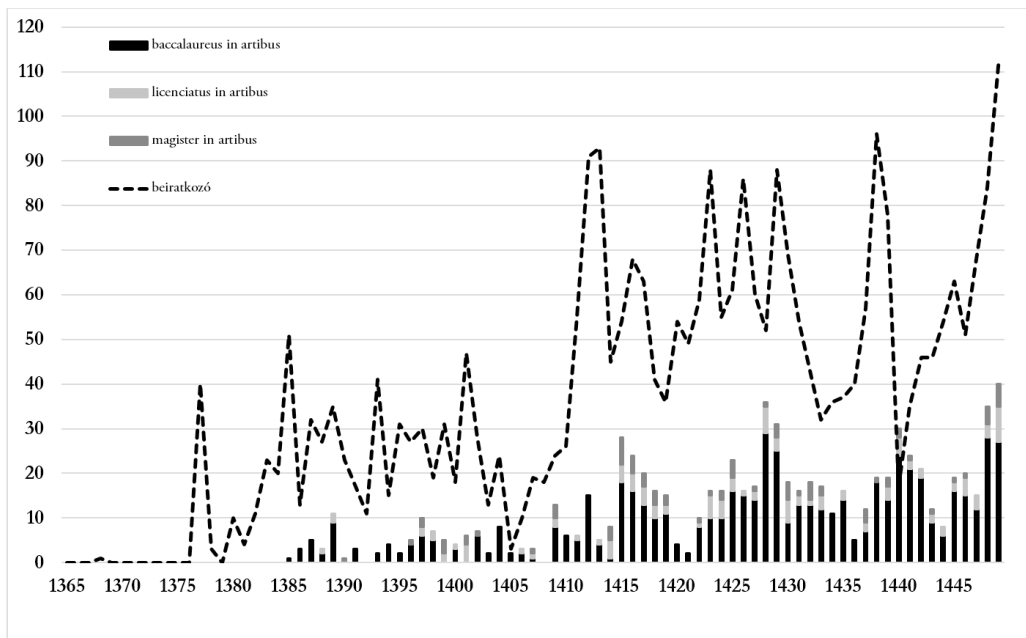
¹⁶ Az egyetem anyakönyvei és iratai a 20. században elvesztek, ezért csak a fokozatszerzési jegyzékekre lehet támaszkodni. Az 1365–1525 közötti magyarországi diákokra vonatkozó adatokat Haraszti Szabó Péter közölte. Lásd SZÖGI 2011. 18.; HARASZTI SZABÓ 2016a. 25.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI II. 2017. 43–76.

¹⁷ Vö. SCHRAUF 1892. V.; TÜSKÉS 2008. 8.

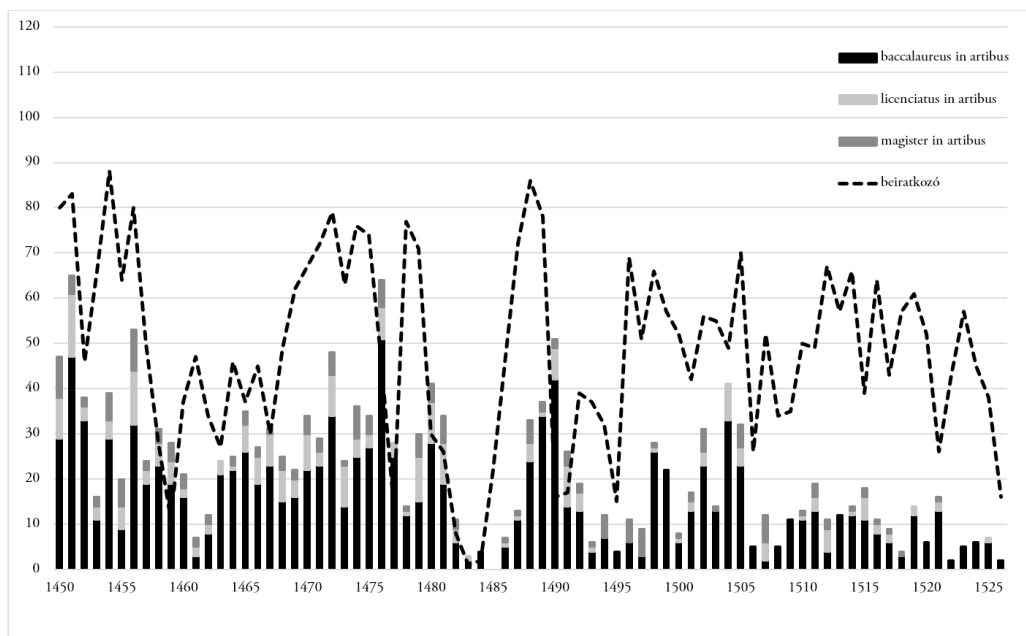
¹⁸ Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät II. XXVII.; MÜHLBERGER 2001. 340.

¹⁹ HARASZTI SZABÓ 2016a. 18–21., 28.; HARASZTI SZABÓ 2016b. 72.

²⁰ KELÉNYI 2016a. 61–64.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI II. 2017. 13.

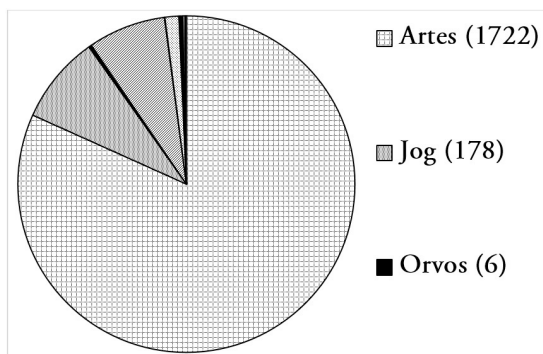
1. grafikon – Az egyetemre beiratkozók és az *artes* kar fokozatszerzői 1365–1449 között

2. grafikon – Az egyetemre beiratkozók és az *artes* kar fokozatszerzői 1450–1526 között

Az 1451–1475 közötti időszakban még töretlen a Bécsi Egyetem fölénye a magyarországi peregrinálók körében; ekkor átlagosan 54,44 magyarországi hallgatóval számolhatunk,²¹ habár a Krakói Egyetemet célzó peregrináció fellendülése is ebben az időszakban indult meg, 1451–1475 között átlagosan évi 42,24 diák iratkozott be.²² Ez azzal is magyarázható, hogy az 1450-es évek végén és az 1460-as évek elején az osztrák pénz romlása és az osztrák hercegek közötti testvérháború miatt számos diák elhagyta Bécset.²³ A következő negyedszázadban a lengyel intézmény átvette a vezető szerepet, ekkor évente átlagosan 60,28 magyarországi egyetemista regisztrált,²⁴ míg Bécsben 41,24. Az osztrák egyetemen előforduló teljes diáksereg, és köztük a magyarországiak létszámának csökkenését – különösen az 1480-as évek elején²⁵ – a Mátyás király (1458–1490) és III. Frigyes császár (1452–1493) közötti fegyveres összecsapások és az azt követő járványok okozták.²⁶ A 16. század legelején az 1520-as évekig újra megnőtt a Bécsi Egyetem jelentősége – az 1510-es évektől újra megelőzte Krakót –,²⁷ átlagosan évi 48,04 diákkal visszavette a vezetőszerepet is, Krakóban ez a szám 47,23 volt.²⁸

A *natio hungarica* tagjai arányukat tekintve a négy nemzet (osztrák, rajnai, magyar és szász) közül stabilan a harmadik helyen voltak, az 1377–1554 közötti időszakban arányuk 17,6% volt (1377–1488 között a teljes diáksereg 18,4%-át alkották, 1481–1490 között 17,82%-át). Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy a magyar náció összes tagja nem a Magyar Királyságban született, mivel ide tartoztak a csehek, lengyelek, morvák, továbbá minden szláv nemzet és a görögök is.²⁹ A bizonyosan vagy feltételezhetően magyarországi hallgatók az 1377–1554 közötti periódusban a teljes diáksereg 12,92%-át tették ki.³⁰

3. grafikon: A magyarországi hallgatók karonkénti megoszlása a Bécsi Egyetemen

21 Vö. Tüskés 2008. 8–9.

22 KELÉNYI 2016a. 62., 63., 64–65.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI II. 2017. 13.

23 TONK 1979. 57.; MÜHLBERGER 1997. 110.; DRASKÓCZY 2017. 9–10.

24 KELÉNYI 2016a. 62., 63., 64–65.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI II. 2017. 13.; DRASKÓCZY 2017. 11.

25 1480-ban mindössze 30, 1481-ben 26, 1482-ben 8, 1483-ban 1, 1484-ben 2, 1485-ben 22 magyarországi diák iratkozott be a Bécsi Egyetemre, és 1483-ban összesen csak 33, 1484-ben pedig 18 hallgató matrikulált. Vö. Tüskés 2008. 253–257.; MÜHLBERGER 1997. 110.; DRASKÓCZY 2017. 9–10.

26 Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät II. XXVII.; ASCHBACH II. 1877. 6–21.; KINK I. 1894. 145–148.; GALL 1965. 13–14.; TONK 1979. 32., 58.; MÜHLBERGER 2001. 340–341., 386. (76. ábra).

27 Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät II. XXVII.; MÜHLBERGER 2001. 395–397.; DRASKÓCZY 2017. 12.

28 KELÉNYI 2016a. 63., 65–66.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI II. 2017. 13. A krakkói és bécsi egyetem magyarországi hallgatóságának Jagelló-kori részletes elemzését és az 1520-as évek a peregrinálók számbeli visszaesését lásd DRASKÓCZY 2017; különösen: 20–22. (1–8. sz. táblázat).

29 MÜHLBERGER 1997. 112. (1. sz. táblázat), 114. (2. grafikon); MATSCHINEGG 2001. 111.; MÜHLBERGER 2001. 339., 341. (65. ábra).

30 Vö. MÜHLBERGER 2001. 340.; KISSNÉ BOGNÁR 2004. 54–65.; Tüskés 2008. 45–340.; SZÖGI 2011. 18–19., 22. (4. sz. táblázat).

Mint említettük, a Bécsi Egyetemen tanulók mind a négy karon fejleszthették tudásukat. A középkorban – a mai gyakorlattól eltérően – az egyetemi tanulmányok első fokát az *artes* fakultás jelentette, ahol az alapvető tudományokat lehetett megismerni, az ún. hét szabad művészetet (*septem artes liberales*). Csak ezután következett a különböző szakágakban való specializáció, a jogi, orvosi vagy teológiai tárgyú stúdiumok, amelyek akár 10 évnél tovább is eltarthattak! Jelenlegi ismereteink szerint sokan – a tanulók 60–80%-a(!) – fokozatszerzés nélkül fejezték be tanulmányaikat, aminek oka egyrészt a magas vizsgadíj lehetett, másrészt számos diák eleve kapcsolatépítési szándékkal kezdte meg tanulmányait. A bécsi *natio hungarica* tagjainak 81,71%-a 1453–1630 között nem szerzett semmilyen fokozatot egyetemi stúdiumai során.³¹ A kutatás jelenlegi állása szerint a Bécsi Egyetemen tanuló magyarországi diákok közül összesen 2 107 személy esetében sikerült megállapítani, hogy fokozatot szereztek a szabad művészetekből vagy, hogy milyen karon tanultak vagy szereztek fokozatot (3. grafikon), ez nagyjából a teljes beiratkozók harmada (31,05%-a). Természetesen a legtöbben az *artes* fakultást látogatták, összesen 1 921 hallgató vizsgázott. A jogi karon jóval kevesebb, összesen 349 tanuló fordult elő, és az eddigi két fakultáshoz képest igencsak kevesen vállalkoztak azokra a hosszas tanulmányokra, amelyeket az orvosi és a teológiai karon megköveteltek: mindössze 18 *studens* mutatható ki az orvosi és 35 a teológiai karon.³²

Általában az egyetem legnagyobb létszámú fakultása az *artes* volt, amelyen a mai, 3 plusz 2 éves rendszerhez hasonló szisztéma szerint tanulták a hallgatók a hét szabad művészet egyes egységeit, a *trivium* és a *quadrivium* tárgyait. A borostyánkoszorú megszerzéséhez kétéves stúdiumok elvégzése kellett, a licenciatushoz újabb egy – a valóságban ez inkább 3,5–4 esztendő telt ki –, és ezután a mesteri fokozatot általában rövid időn belül megkapták.³³ A legtöbb magyarországi diák – mint említettük – a Bécsi Egyetemen is az *artes* fakultáson mutatható ki (1–3. grafikon). A Bécsben tanuló teljes diáksereg 85%-a csak a szabad művészetekben gyarapította tudását egyetemi tanulmányai során.³⁴ Hazánkfiainak legnagyobb része, 1 722 személy, csak ezen az egy karon szerzett fokozatot, míg a többiek (129 fő) valamely más karon is továbbképezték magukat. A promoveálók jelentős többsége (1 806 tanuló) a borostyánkoszorút szerezte meg. A teljes beiratkozókhoz képest arányuk (26,62%) hasonló a bécsi összdíákság,³⁵ valamint a Krakkói Egyetemen

31 SCHRAUF 1902. XXXIII.

32 Hangsúlyozandó, hogy a négy fakultáson előforduló diákok teljes száma azért nagyobb az említett 2 107-nél, mivel számos hallgató két, vagy akár több karon is folytatott tanulmányokat. Vö. Tüskés 2008. 9. Az arányok a német egyetemek esetében a következők: a 13. század elejétől a 14. század közepéig a lüttichi egyházmegyei egyetemet jártak 35%-ának karválasztása ismert. Ezeknek a hallgatóknak a 17%-a csak a szabad művészetek tanulmányozásában mélyedt el, 12%-uk a teológiában, 20%-uk az orvosi stúdiumokban és jelentős többségük, 43%-uk a jogban. Heidelbergben a 14. század első negyedéig a graduáltak 80,5%-a az *artes*-en vizsgázott, 14%-uk a jogon, 1,1%-uk az orvosi karon és 4,5%-uk teológiából. A tübingeni egyetemen 1477–1534 között a beiratkozók fele szerzett fokozatot, akiknek 61%-a lett a szabad művészetek borostyánkoszorúsa és 28,4%-a a mestere. A promoveáltak 4,9%-a a jogi karon érte el címét, míg 2,2%-uk az orvosi és 3,2%-uk a teológiai fakultáson. Más, összesített számítások szerint a német egyetemek hallgatóinak 80%-a az *artes* fakultást látogatta, valamivel több, mint 10%-uk a jogi kart, a teológiát és orvosit pedig összesen 5%-uk. Miethke 2004. 112–114.; Hesse 2007. 232.

33 UIBLEIN 1987. 58–59., 73–74.; MÜHLBERGER 2001. 344–346.

34 Általában a beiratkozottak 70–80%-a az *artes* karon tanult. MIETHKE 2004. 192.; SCHWINGES 2008. 559.

35 1390–1500 között Bécsben a diákok 25%-a szerezte meg a borostyánkoszorút és 4,5%-uk a mesteri címet. A 15. század második felében a német egyetemeken magasabb az arány, a beiratkozónak kevesebb, mint fele

kimutatható borostyánkoszorús magyarországiak arányaihoz.³⁶ Jóval kevesebben érték el a *licenciatus* és *magister* címeket (373 és 261 diák). A mesteri fokozatot elérők aránya (3,85%) hasonló a krakkóihoz.³⁷ Ez az adat valamivel alatta marad a teljes egyetemre vonatkozó adatoknak 1410–1509 között, ugyanis ebben az időszakban a beiratkozók 4,93%-a lett mester Bécsben.³⁸

A már 1370-től Bécs felé meginduló peregrinációhoz képest viszonylag későn, csak 1385-ben regisztrálták az első magyarországi fokozatszerzőt. Innentől kezdve hazánkiai egyre gyakrabban szereztek fokozatot, 1526-ig évente átlagosan 16,19-en vizsgáztak. Az *artes* karon fokozatot szerzők számának alakulása megfelel a beiratkozókénak, ugyanis a 15. század közepén és az 1470-es években graduáltak a legtöbben (1451-ben 65 és 1476-ban 64 diák). Az 1490-es években tapasztalható növekedés annak is köszönhető, hogy ebben az időszakban virágzott Bécsben a humanizmus, elsősorban Konrad Celtis – a *Sodalitas Litteraria Danubiana* alapítója – jelenlétének köszönhetően.³⁹

Ami a fokozatok megszerzését illeti, a magyarországi diákok a beiratkozás után átlagosan 2,46 év múlva kapták meg a *baccalaureus* címet, ezután 3,40 év múlva a *licenciatus*, majd 1,15 év múlva a *magister* fokozatot. Ez azt jelenti tehát, hogy az a hallgató, aki *licenciatusi* címet szerzett, átlagosan 5,86 évet töltött az egyetemen, aki pedig mesterit, az 7,01 esztendő.⁴⁰

A jogi tanulmányok két szakirányra, kánon- és római jogra váltak szét. Előbbi tananyagát az egyházjogi szabályok és a pápai jogszabályok gyűjteménye alkotta, utóbbiét a római polgárjogi szabályok, Justinianus törvényei, neves ókori jogászok művei, valamint kivonataik és magyarázataik. A Bécsi Egyetem erősségét a kánonjog képezte, és a hivatalos tanterv szerint 3 évig a *Decretum Gratiani*-t, 2 évig IX. Gergely dekretálisait és még egy esztendőig a további pápai jogszabályok gyűjteményeit (*Liber Sextus* és *Clementinae*) kellett tanulmányozni a fokozatok eléréséhez.⁴¹ A római jog oktatása a humanizmus – és a Magyarországon is közismert Hieronimus Balbi – hatására csak a 15. század legvégén indult meg.⁴² Mint említettük, Bécsben a jogi karon 349 hazánkfia mutatható ki (3–5. grafikon). A teljes hazai diáksereghez viszonyítva arányukat (5,14%) megállapítható, hogy az valamivel alacsonyabb, mint az átlag, hiszen az összes bécsi diáknak 8%-a regisztrált a jogi karon.⁴³

lett borostyánkoszorús. MIETHKE 2004. 193.; TUISL 2014. 178.

36 A Krakkói Egyetemen a magyarországi diákok 24,10%-a lett *baccalaureus*. KELÉNYI 2016a. 71–73.

37 A Krakkói Egyetemen a magyarországi diákok 4,22%-a lett *magister*. KELÉNYI 2016a. 71–73.

38 A 15. század második felében a német egyetemeken jóval magasabb a mesteri fokozatot szerzők aránya: a beiratkozók 8,15%-a, vagy más számítások szerint 10–15%-a lett *magister*. MIETHKE 2004. 193.; HESSE 2007. 250. (1. tábla).

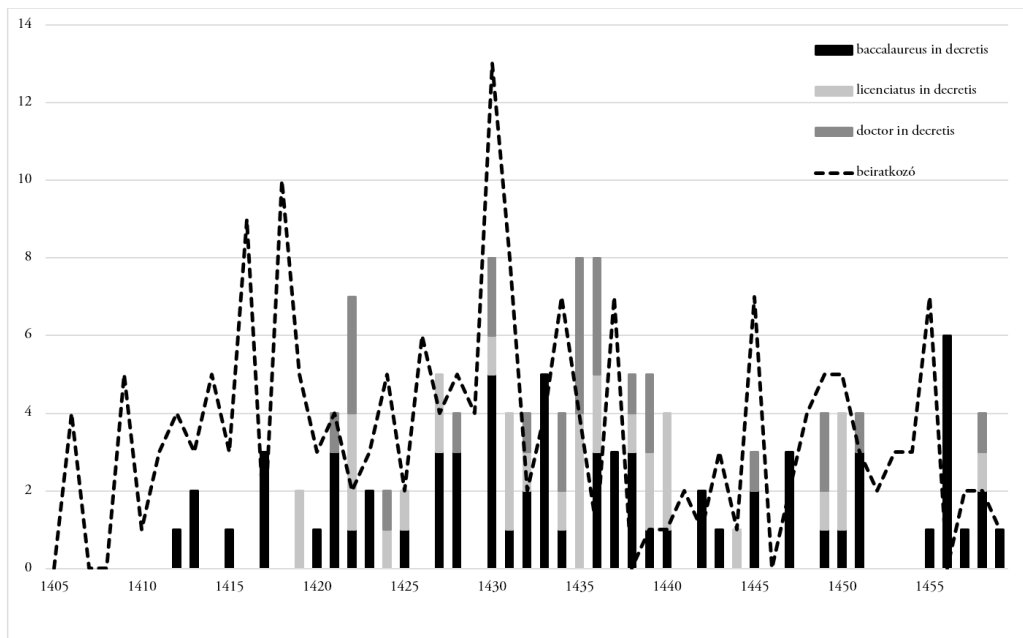
39 Megjegyzendő, hogy a bécsi egyetem *artes* karán a magyarországi hallgatókhoz hasonlóan a teljes diáksereg között is az 1430-as években ugrott meg először a borostyánkoszorút megszerzők száma. ASCHBACH II. 1877. 55–82.; KINK I. 1894. 47.; GALL 1965. 14.; LHOTSKY 1965. 189–204.; BACZKOWSKI 2001. 58–59.; DRASKÓCZY 2017. 10.

40 Meg kell jegyeznünk, hogy a beiratkozás és egy fokozat megszerzése között eltelt időben a hallgató nem feltétlenül időzött végig az egyetemen, a hosszabb periódusok esetében valószínűsíthető, hogy a matrikuláció és a promóció között visszatért Magyarországra, vagy más intézmény diákja lett.

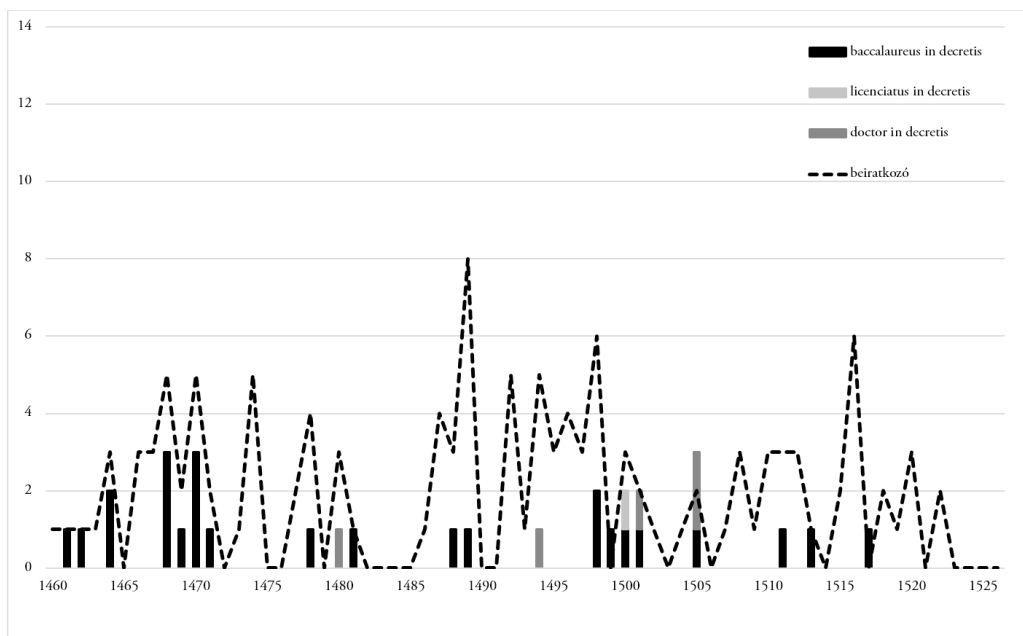
41 Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät II. XIV.; KINK I. 1894. 101.; MÜHLBERGER 2001. 353.

42 A római jog első doktorát csak 1512-ben avatták fel. Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät II. XXII.; GALL 1965. 14.; MÜHLBERGER 2001. 353–354.

43 A német típusú egyetemeken a hallgatók 10–15%-a tanult a jogi karon. SCHWINGES 2008. 559.

4. grafikon – A jogi kar beiratkozói és fokozatszerzői (1405–1459)

5. grafikon – A jogi kar beiratkozói és fokozatszerzői (1460–1526)

Jóllehet említettük, hogy a középkori szokások szerint a jogi képzést csak az *artes* befejezése után lehetett megkezdeni, mégis a legtöbb magyarországi jurista (178 diák) korábbi fokozatszerzése nem ismert. 157 *studens* a hagyományos – *artes*-szal kezdődő modellel – választotta, míg a többiek a másik két karon is megfordultak.

A jogi karon 1406-ban tűnt fel az első magyarországi diák, ami minden bizonnyal a Prágai Egyetem népszerűségének előzőekben már említett kezdődő hanyatlásával magyarázható, amelynek jogi képzése addig egyedülálló volt Közép-Európában.⁴⁴ A főnyakönyvbe beiratkozókkal ellentétben a bécsi jogi karon a legtöbben az 1420–1440 közötti időszakban matrikuláltak vagy graduáltak, az 1450-es évektől számuk a korábbi felére esett vissza. Ez a folyamat minden bizonnyal az itáliai egyetemek elszívó hatásának tudható be, ugyanis a humanizmus terjedésével egyre több hazánkfia tűnt fel ezekben az intézményekben, ahol sokuk jogi tanulmányokat folytatott.⁴⁵

Az mindenestre elmondható, hogy a magyarországi diákok matrikulációja és graduálása a jogi karon megfelel az összes bécsi jogász tendenciáinak.⁴⁶ Az összes jogi hallgatóhoz viszonyítva a magyarországi juristák aránya hasonló a Bécsben tanuló összes hazánkfiához, hiszen a 15. század első felében a jogászok 16,4%-a származott a középkori Magyarországról.⁴⁷ A 15. század második felétől a 16. század első feléig tartó évszázadban 20,4%-uk volt a *natio hungarica* tagja, jóllehet közülük csak a teljes diáksereg 9,1%-a származott bizonyosan a középkori Magyar Királyság területéről.⁴⁸

A magyarországi diákok a jogi fakultásra átlagosan 4,40 évvel a főmatrikulába való regisztráció után iratkoztak be. Azonban, ha külön vizsgáljuk azokat, akik az *artes*-en való tanulmányaik után jelentek meg a jogi karon és azokat, akik előzetes stúdiumairól nem rendelkezünk információval, akkor jól érzékelhető a különbség: míg az első csoport átlagosan 7,45 év után jelentkezett a jogra, a második csoport 1,35 év után.

A magyarországi jogi hallgatók alig harmada (29,51%), összesen 103 hallgató szerzett fokozatot. A 15. század első felében a jogon vizsgázók harmada (32%-a) a magyarországiak közül került ki.⁴⁹ Hazánkfiak a 15. század második felében is kitűntek a jogi fokozatot szerzők közül, 1460–1509 között ugyanis az összes bécsi juristának csak 20%-a promoveált.⁵⁰ A legtöbb hazánkfia (95 személy) a borostyánkoszorúig jutott el, a licenciatusi és doktori címet majdnem ugyanannyian (34 és 31 fő) kapták meg.⁵¹

44 Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jogi fakultás iratai csak 1402-től (!) maradtak fenn. Mindemellett a Prágai Egyetem jelentőségét bizonyítja a magyarországi (jogi) értelmiség képzésében, hogy a Zsigmond király (1387–1437) udvarában szerepet kapó, 1410-ig egyetemen beiratkozott személyek közül a legtöbbeknek ez az intézmény volt az *alma matere*. MORAW 1986. különösen: 483–484.; HARASZTI SZABÓ 2016b. 70–74.

45 SZÖGI 2011. 19.; KELÉNYI 2016b. 52–55.

46 A beiratkozásokban az egyedüli eltérés az, hogy míg a teljes bécsi jogászság beiratkozóinak számában az 1470-es évek legvégén figyelhető meg növekedés, addig a magyarországiakéban az 1480-as évek legvégén. Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät I. XV. (2. ábra), XVIII. (3. ábra), II. XXVI. (1. ábra).

47 Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät I. XVII.

48 Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät II. XXXVI. (6. ábra), XXVII. (7. ábra).

49 Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät I. XV., XIX. (4. ábra).

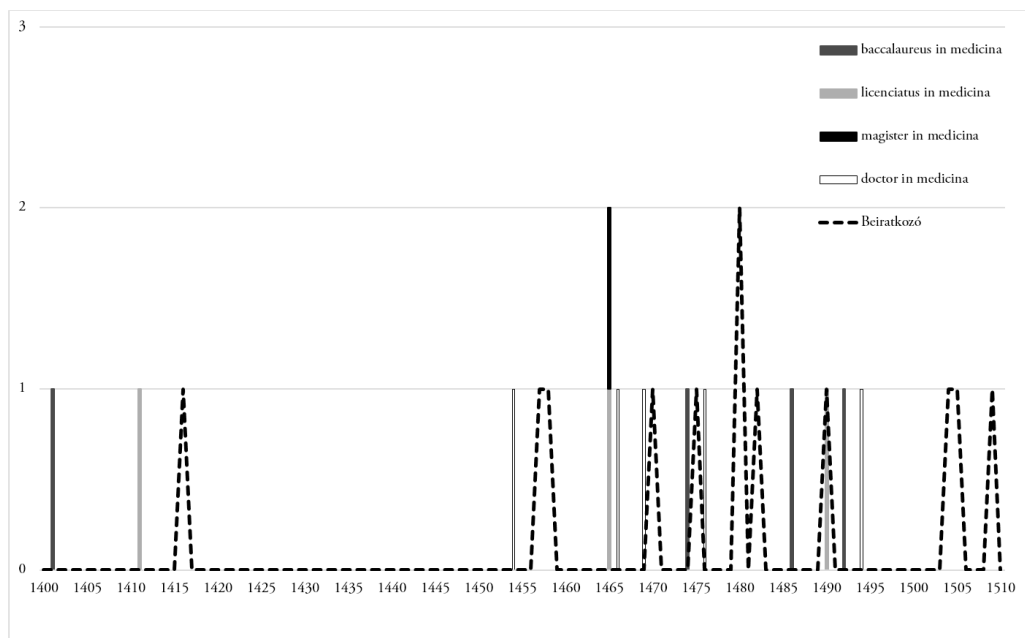
50 HESSE 2007. 244.

51 A bécsi jogi karon tanuló összes hallgató esetében a következőképpen alakultak az arányok: 1402–1557 között átlagosan a beiratkozók 27,20%-a lett *baccalaureus*, 9,59%-a *licenciatus* és 6,48%-a *doctor*. A magyarországi diákok körében majdnem ugyanezek az arányok mutathatók ki: 27,22%, 9,74% és 8,88%. Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät I. XV–XXVI., II. XXX–XXXI.

Az ismert esetek alapján a magyarországi diákok Bécsben átlagosan a jogi fakultáson történő regisztráció után 4,66 évvel érték el a *baccalaureatust*, újabb 1,61 esztendő múltán a *licenciaturust*, majd újabb 2,19 év múlva a *doctoratust* – utóbbi cím eléréséhez tehát átlagosan 12,87 éves tanulmányokra volt szükség. Ezzel szemben az a diák, aki a jogon kezdte meg egyetemi pályafutását, átlagosan a főanyakönyvbe való beiratkozás után 4,93 éves tanulás után lett *baccalaureus*, 8,53 esztendő után *licenciatus* és 9,85 év alatt *doctor*. Ugyanezek a fokozatok az *artes*-en való kezdéssel átlagosan 12,63, illetve 12,36 és 15,06 esztendő alatt voltak elérhetőek.⁵²

Az orvosi tanulmányok a maitól eltérően jóval kevésbé voltak gyakorlati jellegűek, és a sebészi munkát ellátó városi orvosok és borbélyok nem is rendelkeztek egyetemi végzettséggel. Az orvosi karra az *artes* fakultáson folytatott stúdiumok után lehetett felvételt nyerni, majd ötéves tanulmányok után a következő egy év a gyakorlati tapasztalatok megszerzésével telt. A bécsi egyetem 1389-es statútumai szerint az orvosi tanulmányok megkezdéséhez az *artium magister* fokozat megszerzése szükségeltetett és kórházi gyakorlathoz kötötték a promóciót. A Bécsi Egyetem hallgatóinak mintegy 9–10 évet kellett tanulniuk, hogy a *doctor in medicina* fokozatot elérjék. Magyarországon azonban igen kicsi volt az igény és a fizetőképes kereslet az egyetemet végzett orvosok alkalmazására, akik közül a legtöbben külföldi származásúak voltak.⁵³

Mindezeket figyelembe véve, nem meglepő, hogy csak kevés hazánkfia (18 fő) választotta a költséges és hosszadalmas tanulmányokkal járó orvosi fakultást (3., 6. grafikon). Arányuk az összes hazai diák között (0,27%) a teljes bécsi diáksereghez képest is alacsony,

6. grafikon – Az orvosi kar beiratkozói és fokozatszerző (1400–1510)

⁵² Lásd 40. sz. jegyzet.

⁵³ DEMKÓ 1894. 107.; TONK 1979. 101–102.; SCHULTHEISZ 1997. 122.; MÜHLBERGER 2001. 351.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI 2016. 41–43.

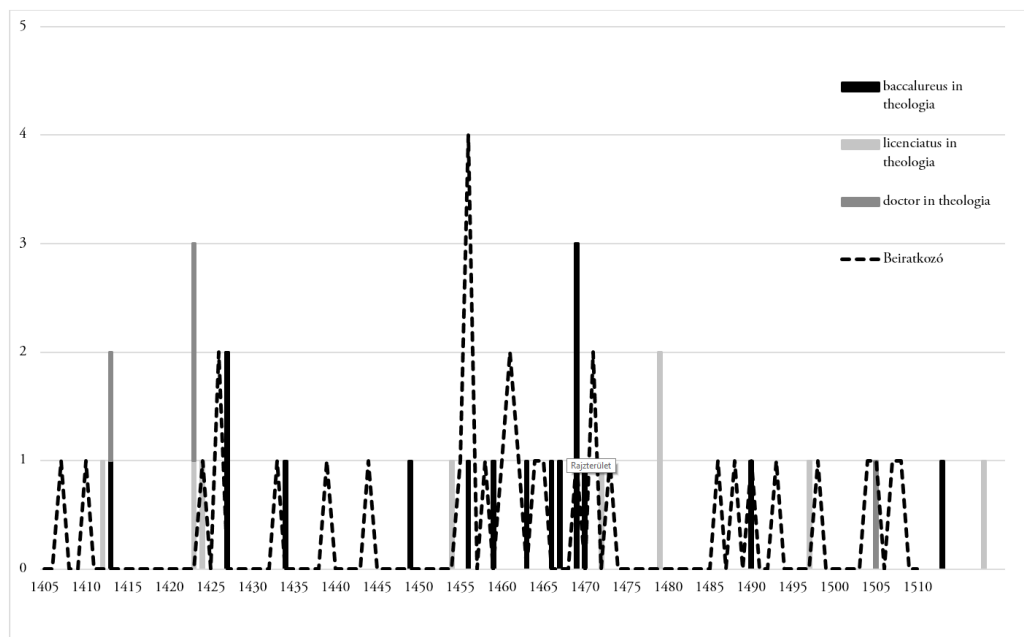
ugyanis itt az arány 1%.⁵⁴ Harmaduk (6 fő) a kutatás jelenlegi állása szerint egyedül az orvosi karon mutatható ki, a többiek korábban valóban az *artes* hallgatói voltak, kivéve két személyt, akiket csak a jogi karon regisztráltak.

Az első magyarországi diák 1401-ben mutatható ki az orvosi karon, az 1460-as évekig azonban hazánkfiak csak elvértve iratkoztak be, vagy szereztek fokozatot. A legtöbb az 1486–1495 közötti évtizedben mutatható ki, a legutolsó beiratkozó 1509-ből ismert. Az összes bécsi medikus időbeni megoszlása ennél jóval kiegyenlítettebb, noha nagyobb számban csak az 1430-as évektől matrikuláltak és az 1510-es években voltak a legtöbben, amikor is magyarországi diák egyáltalán nem tanult itt.⁵⁵

Hazánkfiak átlagosan a főnyakönyvbe való beiratkozás után 7,67 évvel matrikuláltak az orvosi karon. A legtöbb orvosi karon előforduló hallgató (12 fő) beiratkozását ismerjük, akik a következő fokozatokat érték el: 4 *baccalaureus*, 3 *licenciatus*, 1 *magister* és 5 *doctor*. Az első címet átlagosan az orvosi fakultáson való matrikuláció után 1,73 évvel szereztek meg, majd a továbbiakhoz újabb 3,48, 1,13 és 2,8 esztendőnyi tanulás segített hozzá, tehát a doktori cím megszerzéséhez átlagosan 16,8 (!) éves stúdiumot kellett elvégezni.⁵⁶

A teológia számított a középkorban a tudományok tudományának, a tanulmányok csúcának, ami igen hosszú és elmélyült tanulást követelt meg. Mindennek ellenére majdnem kétszer annyi magyarországi tanuló látogatta ezt a fakultást, mint az orvosit, bár

⁵⁴ 1380–1519 között mindössze 119 diák tanult a bécsi egyetem orvosi karán. A német típusú egyetemeken

7. grafikon – A teológiai kar beiratkozási és fokozatszerzői (1405–1519)

a hallgatók mindössze 5–20%-a tanult az orvosi és teológia karokon. SCHWINGES 2008. 559.; TUISL 2014. 127., 351. (12.1.2.A–B. sz. grafikon).

⁵⁵ TUISL 2014. 351. (12.1.2.A–B. sz. grafikon).

⁵⁶ Lásd 40. sz. jegyzet.

számuk még így is elenyésző: 35 személy (3., 7. grafikon). Az összes Bécsben tanuló hazánkfia (0,52%) a teljes bécsi diáksereghez (6%) képest feltűnően kis arányban folytatott teológiai stúdiumokat.⁵⁷

Közismert, hogy a Bécsi Egyetem teológiai karát csak annak újraelapítása (1384) után engedélyezték.⁵⁸ Az első magyarországi diák azonban csak 23 év múlva, 1407-ben iratkozott be, majd 1518-ig⁵⁹ szinte minden évtizedben ismert egy matrikuláló vagy graduáló hazánkfia, ugyanakkor a legtöbben 1455–1475 között fordultak meg ezen a fakultáson.⁶⁰ Bécsben 1396–1500 között összesen 78 teológiai hallgató szerzett doktori fokozatot,⁶¹ közülük mindössze 4 diák származott a Magyar Királyság területéről.

A borostyánkoszorút 6 éves stúdiumok után lehetett megszerezni, majd 3 év múlva a licenciatusit, és két éves papi szolgálat kellett a doktori cím elnyeréséhez.⁶² A hittudományokban elmélyülni kívánó magyarországiak átlagosan 10,36 éves korábbi tanulmányok után regisztráltak, majd ezután 5,64 esztendő stúdiumok kellettek a *baccalaureatus*, és újabb 6,33 év a *magisterium*, majd 6,67 év a *doctoratus* eléréséhez. Ez azt jelenti, hogy hazánkfiaink átlagosan összesen 29 év (!) alatt juthattak el a legfelsőbb szintig, ami az összes karhoz képest a leghosszabb tanulmányi időt jelentette.⁶³

A bécsi fokozatszerzéseket vizsgálva meg kell említeni az egyetem más intézményekkel való kapcsolatát és a fokozatszerzésnek az intézményi kapcsolatokra gyakorolt hatását is. Összesen 467 hallgató kezdte vagy folytatta tanulmányait más egyetemen, míg azok közül, akikről tudjuk, hogy milyen kart látogattak (a már említett 2 107 személy), 241 *studens*-ről mutatható ki, hogy más egyetemről érkezett Bécsbe vagy innen ment tovább. A legintenzívebb kapcsolat természetesen a második legtöbb magyarországi diákot vonzó *universitas*-szal, Krakkóval mutatható ki. Összesen 300 bécsi tanuló jelenléte feltételezhető Krakkóban is, míg 2 107 hazánkfia közül 142. Itália felsőoktatási intézményei szintén számos hazai bécsi hallgatót vonzottak, összesen 147-et, míg a 2 107 *studens* közül 96-an jelentek meg valamely olasz egyetemen. Közülük a három, magyarországiak körében egyébként is legnépszerűbb intézmény – Padova (60/43 fő), Bologna (30/15 fő) és Ferrara (27/21 fő) – áll az élen. Arányában tehát valamivel többen keresték fel az itáliai intézményeket azok, akik a főanyakönyvön kívül máshol is előfordultak. Hasonló a helyzet a német egyetemeken kimutatható bécsi diákok esetében is (26, illetve 19 személy). Ezzel szemben a Prágai Egyetemen a 2 107 hallgató valamivel kisebb arányban (48 és 22 fő) jelent meg az összes magyarországihoz képest.

Más egyetem *artes* karának borostyánkoszorúsaként összesen 22 hazánkfia kezdte meg tanulmányait a Bécsi Egyetemen; a 14. század végén a leggyakoribb intézmény a prágai, az 1420-as évektől, de különösen az 1450-es évektől a krakkói *universitas* volt. A szabad művészetek mesterének címét 9 diák szerezte meg más felsőoktatási intézményben, bécsi beiratkozása előtt. Azok közül, akik máshol szereztek borostyánkoszorút, mindössze 7 sze-

---

⁵⁷ Lásd 32. sz. jegyzet.

⁵⁸ Akten der Theologischen Fakultät I. VII.

⁵⁹ Nota bene: a teológiai kar adatai csak 1518-ig vannak kiadva (!).

⁶⁰ Megjegyzendő, hogy a 15. század eleji és középi zsinatok idején Európa-szerte fellendült az igény a teológiában jártas tudósok iránt. MIETHKE 2004. 106–109.

⁶¹ Akten der Theologischen Fakultät I. XVIII.

⁶² MÜHLBERGER 2001. 355.

⁶³ Lásd 40. sz. jegyzet.

mély szerzett további fokozatot Bécsben, a mesterek közül pedig senki nem tanult tovább másik karon. A bécsi diákok közül 85 diák korábbi, vagy további peregrinációja során Krakóban (is) graduált, többeket mint a Bécsi Egyetem *studens*-ét (1 fő), *baccalaureus*-át (36 fő) vagy *magister*-ét (1 fő) jegyezték fel a lengyel intézményben.

A Bécsi Egyetem vonzerejét elsősorban annak köszönhető, hogy a legközelebb feküdt a középkori Magyar Királyság határaihoz azon felsőoktatási intézmények közül, amelyek mind a négy karon oktattak, következésképpen könnyen elérhető volt, és a közelség okán viszonylag olcsó tanulási lehetőséget kínált hazánkfiak számára. A bécsi *artes* fakultás vezető szerepe nemcsak saját intézményén belül, hanem a magyarországi hallgatók által preferált egyetemek között sem kérdéses.

A kutatás hajlamos a jogi tanulmányok legfőbb helyének az itáliai egyetemeket tekinteni, azonban azok Béccsel nem versenyezhettek. Míg – a kutatás jelenlegi állása szerint – az olasz intézményekben 247 magyarországi diák folytatott jogi stúdiumokat, addig, mint említettük, Bécsben százal több.⁶⁴ A legtöbb egyetemet végzett orvos is Bécsben képezte magát, jóllehet, ha Itália összes intézményét egyben számoljuk (31 hallgató), akkor medikus-tanoncaik száma megelőzi az osztrák *universitas*-on tanulókat.⁶⁵ Az eddigiekkel ellentétben a hittudományok iránt érdeklődő hazánkfiainak jelentős része Itália és Nyugat-Európa egyetemén tanult, a kutatás jelenlegi állása szerint Itáliában 104 diák mélyítette el tudását a teológiában (a legtöbben Perugiában és Padovában),⁶⁶ Párizsban 22, míg Kölnben 12.

FORRÁSOK

Acta Facultatis Artium I.	<i>Acta Facultatis Artium Universitatis Vindobonensis. 1385–1416. I. Abteilung.</i> Hrsg. UIBLEIN, Paul. Graz–Wien–Köln, 1968. (Quellen zur Geschichte der Universität Wien 2.)
Acta Facultatis Artium II–IV.	„Wiener Artistenregister“. <i>Acta Facultatis Artium II–IV (UAW Cod. Ph 7–9). 1416–1447, 1447–1471, 1471–1497, 1497–1555.</i> II–IV. Hrsg. MAISEL, Thomas – MATSCHINEGG, Ingrid. Wien, 2007. http://bibliothek.univie.ac.at/archiv/digitales_archiv.html [2017.03.12.]
Acta Facultatis medicae I–III.	<i>Acta Facultatis medicae Universitatis Vindobonensis 1399–1435, 1436–1501, 1490–1558.</i> I–III. Szerk. SCHRAUF Károly. Wien, 1894–1904.

⁶⁴ Hangsúlyozandó azonban, hogy az itáliai egyetemek nagy befolyást gyakoroltak a bécsi jogi képzésre és az olasz intézményekben végzett jogászok gyakran tűntek fel az osztrák *universitas*-on mint professzorok. Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät II. XVII–XIX., XXI–XXV.; ASCHBACH II. 1877. 130–105.; MÜHLBERGER 2001. 352–354.

⁶⁵ A bécsi orvosi kar is szoros kapcsolatokat ápolt az itáliai egyetemekkel, számos professzoruk korábban olasz egyetemen szerezte tudását. MÜHLBERGER 2001. 346–348.; HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI 2016. 46–47. (1. grafikon).

⁶⁶ Vö. KELÉNYI 2016b. 46.

- Akten der Theologischen Fakultät I–II. *Die Akten der Theologischen Fakultät der Universität Wien 1396–1508.* I–II. Hrsg. UIBLEIN, Paul. Wien, 1978.
- KISSNÉ BOGNÁR 2004 KISSNÉ BOGNÁR Krisztina: *Magyarországi diákok a bécsi tanintézetekben. 1526–1789.* Budapest, 2004. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 13.)
- MATRIKEL I–III. *Die Matrikel der Universität Wien, 1377–1450, 1451–1518, 1518–1579.* I–III. Abteilung. Hrsg. GALL, Franz – SZAIVERT, Willy. Graz–Wien–Köln, 1956–1971. (Quellen zur Geschichte der Universität Wien 1.)
- Matrikel der Rechtswissenschaftlichen Fakultät I–II. *Die Matrikel der Wiener Rechtswissenschaftlichen Fakultät. Matricula Facultatis Juristarum Studii Viennensis. 1402–1442, 1442–1557.* I–II. Handschrift J1–J2 des Archivs der Universität Wien. Hrsg. MAISEL, Thomas – MÜHLBERGER, Kurt – SEIDL, Johannes. Wien–Köln–Weimar, 2011–2016. (Publikationen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, VI. Quellen zur Geschichte der Universität Wien 3. Abteilung 1–2.)
- SCHRAUF 1892 SCHRAUF Károly: *Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen.* Budapest, 1892. (Magyarországi tanulók külföldön 2.)
- SCHRAUF 1902 SCHRAUF Károly: *A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyve 1453-tól 1630-ig.* Budapest, 1902.
- TÜSKÉS 2008 TÜSKÉS Anna: *Magyarországi diákok a bécsi egyetemen, 1365–1526.* Budapest, 2008. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 1.)

IRODALOM

- ASCHBACH I–III. 1865–1888 ASCHBACH, Joseph: *Geschichte der Wiener Universität.* I–III. Wien, 1865–1888.
- BACZKOWSKI 2001 BACZKOWSKI, Krzysztof: Humanismus in Krakau und Wien um die Wende vom 15. zum 16. Jahrhundert. In: *Metropolen und Kulturtransfer im 15./16. Jahrhundert.* Prag – Krakau – Danzig – Wien. Hrsg. LANGER, Andrea – MICHELS, Georg. Stuttgart, 2001. 53–64. (Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropa 12.)
- DEMKÓ 1894 DEMKÓ Kálmán: *A magyar orvosi rend története.* Budapest, 1894.
- DRASKÓCZY 2017 DRASKÓCZY István: Magyarországi hallgatók a Bécsi és a Krakkói Egyetemen a Jagelló-korban (1491–1525). *Gerundium. Egyetemtörténeti Közlemények*, 8. (2017):1. 7–22.
- FRAKNÓI 1874 FRAKNÓI Vilmos: *Magyarországi tanárok és tanulók a bécsi egyetemen a XIV. és XV. században.* Budapest, 1874.

- GALL 1965 GALL, FRANZ: *Alma Mater Rudolphina 1365–1965. Die Wiener Universität und ihre Studenten.* Wien, 1965.
- HARASZTI SZABÓ 2016a HARASZTI SZABÓ Péter: Magyarországi diákok a Prágai Egyetemen a középkorban. In: HARASZTI SZABÓ Péter – KELÉNYI Borbála – SZÖGI László: *Magyarországi diákok a Prágai és a Krakkói Egyetemeken 1348–1525.* I. Budapest, 2016. 9–42. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 2.)
- HARASZTI SZABÓ 2016b HARASZTI SZABÓ Péter: A prágai egyetem hallgatói Luxemburgi Zsigmond magyar királyi udvarában. In: *Micae Mediaevales V. Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról.* Szerk. FÁBIÁN Laura – GÁL Judit – HARASZTI SZABÓ Péter – UHRIN Dorottya. Budapest, 2016. 69–89.
- HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI 2016 HARASZTI SZABÓ Péter – KELÉNYI Borbála: Tanult orvosok a Magyar Királyságban. *Gerundium. Egyetemtörténeti Közlemények*, 7. (2016):1–2. 39–78.
- HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI I–II. 2016–2017 HARASZTI SZABÓ Péter – KELÉNYI Borbála – SZÖGI László: *Magyarországi diákok a Prágai és a Krakkói Egyetemeken 1348–1525.* I–II. Budapest, 2016–2017. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 2.)
- HESSE 2007 HESSE, Christian: Acta Promotionum II. Die Promovierten der Universitäten im spätmittelalterlichen Reich. Bemerkungen zu Quantität und Qualität. In: *Examen, Titel, Promotionen. Akademisches und staatliches Qualifikationswesen vom 13. bis zum 21. Jahrhundert.* Hrsg. SCHWINGES, Rainer Christoph. Basel, 2007. 229–250. (Veröffentlichungen der Gesellschaft für Universitäts- und Wissenschaftsgeschichte 7.)
- KELÉNYI 2016a KELÉNYI Borbála: Magyarországi diákok a Krakkói Egyetemen a középkorban. In: HARASZTI SZABÓ Péter – KELÉNYI Borbála – SZÖGI László: *Magyarországi diákok a Prágai és a Krakkói Egyetemeken 1348–1525.* I. Budapest, 2016. 43–87. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 2.)
- KELÉNYI 2016b KELÉNYI, Borbála: Students from the Medieval Hungarian Kingdom at Italian Universities. Initial Stage of Researches: Sources and Possibilities. In: *Crossing Borders: Insights into the Cultural and Intellectual History of Transylvania (1848–1948).* Ed. CARMEN, Andraş – SIGMIREAN, Cornel. Clamart, 2016. 39–73.
- KINK I–II. 1894 KINK, Rudolf: *Geschichte der kaiserlichen Universität zu Wien.* I–II. Frankfurt, 1854.

- LHOTSKY 1965   LHOTSKY, Alphons: *Die Wiener Artistenfakultät 1365–1497*. Wien, 1965. (Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse. Sitzungsberichte 247. 2. Abhandlung)
- MATSCHINEGG 2001   MATSCHINEGG, Ingrid: Studentische Migration im Umfeld der Universität Wien, 14.–15. Jahrhundert. In: *Die ungarische Universitätsbildung und Europa*. Szerk. FONT, Márta – SZÖGI, László. Pécs, 2001. 109–116.
- MIETHKE 2004   MIETHKE, Jürgen: *Studieren an mittelalterlichen Universitäten. Chancen und Risiken*. Szerk. MIETHKE, Jürgen – COURTENAY, William J. – CATTO, Jeremy – VERGER, Jacques. Leiden–Boston, 2004. (Education and Society in the Middle Ages and Renaissance 19.)
- MORAW 1986   MORAW, Peter: Die Juristenuniversität in Prag (1372–1419), verfassungs- und sozialgeschichtlich betrachtet. In: *Schulen und Studium im Sozialen Wandel des hohen und späten Mittelalters*. Hrsg. FRIED, Johannes. Sigmaringen, 1986. 439–486. (Vorträge und Forschungen. Konstanzer Arbeitskreis für Mittelalterliche Geschichte 30.)
- MÜHLBERGER 1997   MÜHLBERGER, Kurt: Das Wiener Studium zur Zeit des Königs Matthias Corvinus. In: *Universitas Budensis 1395–1995*. Szerk. SZÖGI, László – VARGA, Júlia. Budapest, 1997. 89–116.
- MÜHLBERGER 2001   MÜHLBERGER, Kurt: Die Gemeinde der Lehrer und Schüler – Alma Mater Rudolphina. In: *Wien. Geschichte einer Stadt. I. Von den Anfängen bis zur Ersten Wiener Türkenbelagerung (1529)*. Hrsg. CSENDES, Peter – OPLL, Ferdinand. Wien–Köln–Weimar, 2001. 319–410.
- SCHULTHEISZ 1997   SCHULTHEISZ Emil: Medicina a reneszánsz egyetemen. In: SCHULTHEISZ Emil: *Traditio renovata. Tanulmányok a középkor és a reneszánsz orvostudományáról*. Budapest, 1997. 91–125. (Orvostörténeti Közlemények. Supplementum 21.)
- SCHWINGES 2008   SCHWINGES, Rainer Christoph: *Studenten und Gelehrte. Studien zur Sozial- und Kulturgeschichte deutscher Universitäten im Mittelalter. Students and Scholars. A social and cultural history of German medieval universities*. Leiden–Boston, 2008. (Education and Society in the Middle Ages and Renaissance 32.)
- SZÖGI 2011   SZÖGI László: Az egyetem nélküli ország egyetemistái Mohács előtt: A középkori Magyarország peregrinusai. *Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei*, 14–15. (2011) 15–40.
- TONK 1979   TONK Sándor: *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*. Bukarest, 1979.

- TUISL 2014   TUISL, Elisabeth: *Die Medizinische Fakultät der Universität Wien im Mittelalter. Von der Gründung der Universität 1365 bis zum Tod Kaiser Maximilians I. 1519.* Göttingen, 2014. (Schriften des Archivs der Universität Wien 19.)
- UIBLEIN 1987   UIBLEIN, Paul: *Mittelalterliches Studium an der Wiener Artistenfakultät. Kommentar zu den Acta Facultatis Artium Universitatis Vindobonensis, 1385–1416.* Wien, 1987. (Schriftenreihe des Universitätsarchivs 4.)

**Students from the medieval Hungarian Kingdom at the
University of Vienna
Additional Data to their Studies: Faculties and Graduation**

by Borbála Kelényi

(Summary)

This paper discusses the students from the medieval Hungarian Kingdom at the University of Vienna. It is well-known that the majority of the Hungarian students attended the University of Vienna and the research of the topic has been favoured since the list of the students between 1365 and 1526 was published by Anna Tüskés. The researcher accomplished a grandiose work by collecting systematically the data of the 7,213 students from the sources. Anna Tüskés already intended to gather the data about the Hungarian students' choice of faculty or faculties and about their graduation also. She managed to identify the faculty in the case of 843 students. However, some further databases have come to light since her publication, which allow the expansion of her data. The graduation-list of the faculty of arts e.g. was available previously till 1416, but it was published till 1555 after 2008.

Consequently this paper aims at collecting the students' choice of faculty or faculties or their graduation. The examination of the University of Vienna has an outstanding importance for that reason that all the four faculties (arts, law, medicine and theology) were allowed to teach by papal permission. Moreover, the data are especially significant, since almost only the data about the faculty of arts are remained in the case of the University of Kraków, which was the second most popular with the Hungarian students.

The examination of the newer sources allowed to modify the number of the Hungarian students in Vienna (6,785 persons) and to identify the faculty's choice of 2,107 attendee. It is beyond doubt, that the most undergraduate gained their degree at the faculty of arts (1,921 persons). The majority of them attended only this faculty. Much fewer Hungarians preferred the faculty of law (349 persons). Infinitesimal students from the Hungarian Kingdom were interested in studying at the faculties of medicine (18 persons) and theology (35 persons). The timelines of the matriculation or graduation at each faculty are similar to the main tendencies, concerning e.g. both to the timeline of the main and first registration of a Hungarian student at the University of Vienna and to the timeline of all Viennese students' matriculation or graduation.